

A MŰSZAKI KÖNYVTÁRAK ÉS A DOKUMENTÁCIÓ FELADATAI A

2. ÖTÉVES NÉPGAZDASÁGI TERVBEN^{1/}

002:026:62:338.984.3 /439/

1. Második öt éves népgazdasági tervünk szervesen kiépített programjával, kitűzött általános irányelveivel szocializmust építő társadalmunkat új feladatokra és megfelelő hozzáállásra serkenti. Az általános program és irányelvek nyomán gazdasági és kulturális életünk valamennyi területén megindult, sok helyütt be is fejeződött a terv részletes kidolgozása egyes szakterületek szerint, vagy legalább elkészült a szakterületek szerinti részletes irányelvek összeállítása.

A könyvtárügy egyetemére nézve kidolgozott irányelvek már nyilvánosságra kerültek "A KÖNYVTÁROS" egyik multévi szerkesztőségi cikkében,^{2/} amely IX fejezetben és 86 pontban mintegy 120 irányelvet foglalt össze a könyvtári munka fejlesztésére a második öt éves terv során. A körültekintő módszerességgel összeállított könyvtárügyi irányelvek átfogják a könyvtári munka teljes területét. Olyan részletesen kifejtett és szervesen egymáshoz kapcsolódó direktívákat építenek ki, amelyek alapulvételével mind az általános tudományos, mind a szakkönyvtárakban, de nem kevésbé a közművelődési könyvtárak ezreiben is a már évekkel ezelőtt kiépült hálózati rendszerre alapozva megindulhat, illetve hatékonyabban tovább fejlődhet az érdemi munka erősítése, az olvasószolgálat kifejlesztése és a könyvtári munka korszerű formáinak és eszközeinek kialakítása.

A könyvtárügy említett irányelvei közelebbi utmutatásokat adnak a műszaki termelési könyvtárhálózat és annak könyvtárai részére is. A II.C/ pont bevezetője kiemeli a könyvtárak szerepét a tudomány és a termelés támogatásában egyrészt a szakirodalom rendelkezésére bocsátása, másrészt korszerű könyvtári szolgáltatások útján. Ezt a munkát a II.C/a/ pont szerint az általános tudományos, a felsőoktatási és a szakkönyvtáraknak sajátos könyvtári és dokumentációs eszközök latbavetésével kell ellátniok.^{3/} Hogy ennek

^{1/} A műszaki termelési könyvtárhálózat főfoglalkozású könyvtárosai és dokumentalistái részére 1960.dec.19-én tartott országos értekezleten elhangzott előadás némileg összevont szövege.

^{2/} A könyvtárügy második öt éves tervének irányelvei.- A Könyvtáros, 1960. 6.sz. p. 401-408.

^{3/} "Általános tudományos, felsőoktatási és szakkönyvtárainknak a maguk sajátos könyvtári, dokumentációs eszközeivel kell támogatniok a tudományos kutatást, az egyetemi és főiskolai oktatást, és a legmagasabb szintű szolgáltatást kell nyújtaniok" /II. C/a/ pont/.

a feladatuknak eleget tehessenek, elsősorban ismerniük kell a kutatási és oktatási terveket, a könyvtári, valamint dokumentációs feltáró munkájukat ezekre mint tájékoztatói igényekre kell ráépíteniük. A tájékoztatói igényei továbbmenően még abban is kihatással vannak a könyvtári és dokumentációs tájékoztató tevékenységre, hogy az egyes igény-fajtáknak megfelelő kiadványtipusokat kell az anyag feldolgozása során kialakítani és bevezetni /II.C/b/2.pont/.

A dokumentációs munka fejlesztésének követelményét egyébként az általános tudományos, a felsőoktatási és a szakkönyvtárak teljes területén is kiemelik az irányelvek, azaz a könyvtárak ezirányú tevékenységét a fejlesztés egyik fő szempontjának minősítik. Megállapítják, hogy azokban a tudományágakban is, ahol mindeddig még nem jött létre, de szükséges, meg kell teremteni a dokumentáció bázisát /II.C/a/2. pont/. Külön is felemlítik ezek körében az egyetemi könyvtárakat, amelyeknek szintén be kell kapcsolódnia a dokumentációs feltárás munkájába, mégpedig nemcsak az illető egyetemen folyó tudományos kutatás támogatására, hanem egyes szakterületek feltárásával országos szinten is /II.C/a/5.pont/.

A termelési szakkönyvtárakban, így a műszaki termelési könyvtárhálózatban, ahol a dokumentációs munka már az eddigiek során is jelentős mértékben kialakult és elterjedt, ezt a tevékenységet tovább kell fejleszteni azzal a céllal, hogy el kell érni a "hazai és külföldi új technikai eljárások, módszerek és eredmények minél szélesebb körű terjesztését minden szakterületen" /II.C/b/pont bev./. Ennek érdekében a termelési területeken a dokumentációs feltárás és közreadás mennyiségi kiterjesztését és minőségi továbbfejlesztését /eddig fel nem dolgozott szakirodalmi műfajok bevonásával is/4/, a tájékoztató kiadványok erőteljesebb terjesztését és felhasználását kell megvalósítani/5/, utóbbit az oktatási, a közművelődési és az üzemi szakszervezeti könyvtárakkal való együttműködés hatékonyabb kiépítése útján is.6/

4/ "El kell érni a dokumentációs bázis növekedését mind mennyiségi, mind minőségi téren. Növelni kell a feldolgozott folyóiratok számát, a feltárt cikkek mennyiségét, és be kell vezetni az eddig fel nem használt kiadványtipusok feltárását is /kongresszusi jegyzőkönyvek, kutatási jelentések, prospektusok stb./" /II.C/b/1.pont/.

5/ "A dokumentációs kiadványok terjesztését és felhasználását jelentősen fokozni kell" /II.C/b/3.pont/.

6/ "Szakkönyvtárainknak fokozott figyelmet kell fordítaniok a munkásság és a parasztság termelési kulturájának emelésére. Szoros kapcsolatokat kell teremteni a szakoktatással, és azt könyvtári eszközökkel segíteni kell /olvasási tervek, bibliográfiák, kiállítások/" /II.C/b/4.pont/. - "Az ipari városok közművelődési könyvtárai, valamint az üzemi szakszervezeti könyvtárak és vállalati szakkönyvtárak között az együttműködést jelentősen növelni kell. A szakszervezeti könyvtárak feladata a szakirodalom iránti igény felkeltése. A vállalati műszaki könyvtár feladata, hogy ehhez minden segítséget megadjon, valamint az igények, gyakorlottabb olvasókat kiszolgálja" /II.C/b/5. pont/.

Ahhoz, hogy az egyes szakkönyvtárak a fentebb felsorolt korszerű feladataikat megfelelően elláthassák, a szakterületi célokat kielégítő szakirodalom gondosan válogatott beszerzésére van szükségük. Ezért az irányelvek megállapítják, hogy a szakkönyvtárak, valamint a közművelődési könyvtárak állománygyarapítását egyrészt fokozni, másrészt azonban ezt az állománynöveledést nem mechanikusan, hanem a gyűjtőkörüknek megfelelően gondos válogatással kell megvalósítani.^{7/}

A feladatok kitűzése és az ezek szolgálatára folyamatosan, megfelelő válogatással beszerzett bővebb szakirodalmi állomány teszik valójában lehetővé, hogy a szakkönyvtáros mindazoknak a funkcióknak eleget tehessen, amelyeket az irányelvek az I-III. és VI-VIII. fejezetekben a részletekbe menően meghatároznak. Mindezeknek központjába a szakkönyvtárosok megfelelő foglalkozását állítják az olvasókkal, s erre a munkára részletekbe menő instrukciókat adnak. Közülük emeltük ki az előzőekben azokat, amelyeket súlyuknak megfelelően a második ötéves terv során kifejlesztendő könyvtári munka szempontjából a legjelentősebbeknek s így iránymtatóknak ítéltünk.

2. Amikor most a magunk részéről egyetlen előadás, illetve egy folyóirat-cikk keretében foglalkozni kívánunk a műszaki termelési könyvtárak és a műszaki dokumentáció feladataival a második ötéves népgazdasági terv során, az időbeli és közreadási kötöttségek miatt korántsem vállalkozhatunk a fentebb taglalt könyvtárügyi irányelvek által a könyvtári munka teljes területére kidolgozott feladatok és teendők további elemzésével, illetve azoknak a műszaki termelési könyvtárak tevékenységére való vetítésével, konkretizálásával. Erre nemcsak nem adódik terünk, de valójában nem is lenne különösebb értelme, hiszen az irányelvek nyomtatásban rendelkezésre állnak, azokat bármely műszaki könyvtáros a maga területén és lehetőségei szerint alkalmazhatja. Nyitányként intonált idézésük itt csak a figyelem újbóli ráirányítását célozta, és részben alapot is adott további fejtegetéseinkhez, amelyekkel azokat a termelési könyvtárügyi és dokumentáció sajátos természetére figyelemmel nem tovább szólni, hanem néhány újabb szemponttal kiegészíteni kívánjuk.

^{7/} "Nagyobb gondot kell fordítani a szakkönyvtárak állományára....az iparban...., ahol szakkönyvtár létesítése vagy fejlesztése szükséges. Valamennyi könyvtár típus állománygyarapításában le kell küzdeni a mechanikus mennyiségi szemléletét, és el kell érni, hogy csak a funkciójuknak megfelelő állományokkal gyarapítsák állományukat" /III.C/2/bek./. - "Mennyiségileg jelentősen fejleszteni kell a közművelődési könyvtárak, az üzemi szakkönyvtárak....és az iskolai könyvtárak állományát. El kell érni, hogy a könyvtári gyűjtemény alapjául szolgáló könyvmennyiség legalább 600-700 kötet legyen" /III.1.pont/. - "A tudományos és szakkönyvtárak állománygyarapítási politikáját alapvetően a távlati kutatási, szakosítási és termelési terveknek kell alapozni" /III.2.b/pont/.. - "Folyamatosan vizsgálni kell a külföldi irodalom kihasználtságát, és minimálisra kell szorítani a kihasználatlan beszerzéseket" /III.2.f/pont/.

2.1 Az első kiegészítő szempont, amelyet a műszaki termelési könyvtárak és a műszaki dokumentáció sajátos természete felvet, ezek különleges jellege és megkülönböztetett szerepe az ipari kutatás és a termelés előmozdításában. A műszaki könyvtár emellett, hogy a tudományos szak- és sok esetben a népszerűsítő irodalom tárháza, elsősorban a k u t a t á s é s a t e r m e l é s f e j l e s z t é s é n e k egyik legfontosabb f o r r á s a. Rendeltetése nem az általános műveltség fejlesztése, az irodalom és a művészetek terjesztése, hanem a szaktudományok és a termelés, közelebbről az ipari termelés fejlesztése és ebben a termelési kultúra fejlesztése is. A szakirodalmi dokumentáció pedig még szűkebb, mert az csak a tudomány és a szakágazati termelés fejlesztésére hivatott, és így abból mindenütt a világon elfogadott fogalmi elhatárolás szerint kimarad a termelési kulturának népszerűsítő művekkel való fejlesztése. Az utóbbi a műszaki propaganda fogalmába és hatáskörébe esik. A műszaki könyvtárak feladatkörének jórésze és a teljes szakirodalmi dokumentáció így csak a hivatottakhoz szól, azokhoz, akik maguk is művelik a vonatkozó szaktudományt, vagy gyakorlati alkalmazásában szervező, tervező irányító munkájukkal tevőlegesen résztvesznek.

Ezek részére azonban a szakirodalmi mű és annak a dokumentáció útján nyújtott szekunder közvetítése termelő, az ipari termelés egyik igen fontos és egyre fontosabbá váló erőforrása.

Tisztában is vannak ennek az erőforrásnak a jelentőségével a jövődelmezőség szempontját minden elébe helyező t ő k é s n a g y v á l l a l a t o k, amelyek az üzem dokumentációjának kiépítésére és működésben tartására semmi ráfordítást nem sajnálnak. Egyesek /hogy csak a legjelentősebbeket említsük e téren: a General Electric, a Bell Telephone, a Westinghouse, a Dow Chemical Co./ egyenesen olyan mértékű dokumentációs és irodalomkutató szervezeteket tartanak fenn, amelyek egyetemi kutatóintézetek méreteit is meghaladják. A vállalati dokumentációs igények kielégítésére még külön információs vállalatok is alakulnak. Az Esso Research and Engineering Co. pl. a Standard Oil Co. részére végez nagyigényű szakirodalmi feltáró- és kutatómunkát. Magának az irodalmi kutató vállalatnak 4000 tudományos és segédalkalmazottja van, s évi 60 millió dolláros forgalmat bonyolít le, amikor is a vállalati termék nem egyéb, mint műszaki irodalmi információ.

Tévednénk azonban, ha e példák nyomán azt hinnénk, hogy a dokumentáció szolgáltatásainak felhasználását csak nagyvállalatok engedhetik meg maguknak. K ö z é p ü z e m e k b e n is jelentékeny dokumentációs tevékenység folyik külföldön szerte a világon. Sőt ha a kis- és középvüzemek ilyen tevékenység ellátására sajátmaguk különféle okokból nem tudnak vállalkozni, i g é n y ü k arra széles körben jelentkezik. Ezt mutatja pl. a Battelle Memorial Institute megalakulása az USA-ban, amely a kis- és középvállalatok részére végez megbízásból irodalomkutató és feltáró munkát 2000 tudományos és kiegészítő munkaerővel. Legújabbban ez a vállalat Frankfurt am Mainban létesített hasonló rendeltetésű leányvállalatot, amely különösen nagy sikerrel működik annak következtében, hogy az NSZK-ban a vállalatok 97 %-a kis- és középvüzem. Különösen mellőzhetetlen a termelésben a szakirodalom rendszeres figyelemmel kísérése e x p o r t -

c i k k e k e t előállító üzemekben, ahol helyrehozhatatlan károkat okozhat a külföldi műszaki fejlődés és a fogyasztás igényeinek elégtelen ismerete. Csehszlovákia termelő üremeiben ezért már mindenütt megvalósították mindenfajta exportóikk előállításának megkezdése előtt a vonatkozó külföldi szak- és vállalati irodalom /külföldi prospektusok, gépleírások stb./ rendszeres feltárását és értékelését.

Amikor ezért most a műszaki könyvtárak és a dokumentáció feladatairól kívánunk szólni a második ötéves népgazdasági tervben, az intézménynek ezt a főhivatását állítjuk homlokterbe, és azt vizsgáljuk, hogyan szolgálhatja minél hatékonyabban a műszaki könyvtár és a dokumentáció a második ötéves népgazdasági terv gazdasági feladatait.

2.2 Vizsgálódásaink során az eddigiekből folyó második fő szempont a műszaki könyvtár és a dokumentáció igénybevevőinek különleges értékre ndje. A közművelődési könyvtárakban, de sok tekintetben az általános tudományos könyvtárakban is az elsődleges címzett, tehát az, akit a könyvtár /vagy ahol van: a dokumentáció/ szem előtt tart, kiszolgál: az egyedi olvasó. Ezért szólnak nyilván az irányelvek is mindenkor "az olvasóról", teszik központi feladattá "az olvasó" kiszolgálását. A műszaki termelési könyvtárakban is természetesen "az olvasó" minél jobb kiszolgálása, szakirodalommal ellátása mindenkor szem előtt tartandó feladat. De az olvasók, a szakirodalmat felhasználók körében itt különleges helyet foglal el az egyedi olvasók széles köre mellett a kollektív felhasználó: a vállalat maga. Sőt valójában a műszaki fejlesztés vállalati feladatainak a kor nemzetközi színvonalának megfelelő megoldása, új technológiák bevezetése, a termelés legésszerűbb szervezése, a termelékenység növelése, az önköltség csökkentése tekintetében a szakirodalom eredményeinek közvetítésével nyújtott segítség akkor közvetlen és hatékony, ha az nem az egyedi olvasók esetleges öntevékeny közreműködésével jut el valami módon konkrét felhasználási területére, hanem ha azt a vállalat, intézmény feladatai megoldásához hivatalból kéri be, és használja fel, azaz ha maga a vállalat lépele első számú olvasója.

Ezzel a közvetlen igénybevétellel a dokumentáció területén a vállalatok nemcsak külföldön, de már nálunk is igen nagy mértékben élnek, sőt valójában e tekintetben hazánkban szinte 180°-os eltérést tapasztalhatunk a magánérdeklődés terhére. Hazánkban mind a rendszeres, mind az eseti dokumentációs kiadványokat, valamint az egyéb dokumentációs szolgáltatásokat /témafigyelés, irodalomkutatás stb./ szinte kizárólag vállalatok és közintézmények veszik igénybe, a egyedi érdeklődés irányukban - nyilván anyagi okokból - csak nyomokban mutatkozik. Kétségtelen pedig, hogy a dokumentációs szolgáltatások igénybevétele egyedi szükségletekre is kívánatos lenne, mint ahogy ez az alakulás külföldön nem ismeretlen. Amennyire sajnálatos azonban, hogy a dokumentáció szolgáltatásait illetően hazai viszonyaink között alig találkozunk egyedi érdeklődéssel, annyira vagy még inkább kifogásolható, hogy a vállalatok jórésze saját műszaki könyvtárának nem első számú igénybevevője. A könyvtárt üzemben tartja ugyan, mert van, és mert költségvetési igényeit évről-évre előirányozza, de teljességgel téves szemlélettel úgy véli, hogy az csak a dolgozók szükségleteire való, mint pl. a vállalati sporttelep.

Pedig ha igénybe venné a könyvtárban rendszeresen gyűjtött szakirodalmat és a könyvtár által nyújtott szakirodalmi tájékoztatást, saját előnyére tapasztalhatná, hogy milyen megújulási erőforrások állnak a szakirodalomban rendelkezésére.

- 2.3 Ezekre az erőforrásokra éppen a második öt éves népgazdasági terv végrehajtása során lesz az ipari vállalatoknak különleges szüksége. Második öt éves népgazdasági tervünk ui. igen sok tekintetben, főleg szemléletében eltér elődjeitől. Ebben a tervben nemcsak arról van szó, hogy a gazdasági élet különféle területein milyen termelési eredményeket kell a tervidőszak alatt elérni, milyen beruházásokat kell az iparba befektetni, hanem alapvető követelményként ezekhez új szempontok járulnak. A termelés bővítését nem egyszerűen a munkáslétszám növelésével vagy éppen új üzemek létesítésével és az eddigi technológiák változatlan alkalmazásával kell elérni, hanem a termelés műszaki színvonalának jelentős emelésével, a munka termelékenységeinek gyorsabb növelésével, a gazdaságossági követelményeinek fokozott érvényesítésével, a meglévő kapacitások gazdaságosabb kihasználásával, a termelési folyamatok korszerűsítésével, a legkorszerűbb gyártási technológiák alkalmazásával, a gyártmányok műszaki-gazdasági jellemzőinek javításával és nem utolsósorban a vezetés korszerű módszereinek felhasználásával, tehát haladott üzemszervezési megoldások használatával kell biztosítani.

Míndezek olyan követelményeket támasztanak az ipari vállalatok vezetői iránt, amelyeknek a régebbi tervezési módszerekkel alig tehetnek eleget. Új eszközöket, új módszereket kell keresniük és találniuk, amelyek az új feladatok legésszerűbb megoldásához mutatják a helyes utat. Ezek az új eszközök és módszerek a műszaki területeken a legtöbb esetben már máshol, a hazai termelés, ill. a vonatkozó vállalat hatókörén kívül már meg is valósultak, és eredményeik a szakirodalomban rendelkezésre állanak. Ma tehát, amikor már nem arról van szó, hogy a nagyobb termelési eredményeket egyszerűen több munkás vagy újabb műszak beállításával vagy pedig azonos technológiával dolgozó kiegészítő géppark felszerelésével produkáljuk - kerül, amibe kerül megoldással -, hanem az eredményeket a fent kiemelt gazdaságossági szempontok érvényrejuttatásával kell elérni, egyetlen vállalatvezetőség sem meríthet már termelési programja kialakításakor a saját "kútfejből", mert abból általában csak a má már nem használható, előbb említett mechanikus megoldásokhoz juthat. A szakirodalomban viszont bőséggel megvannak a haladott gyártástechnológiák, gazdaságos üzemszervezési és üzemvezetési módszerek, az önköltségcsökkentés és termelékenységnövelés különféle utjai és eszközei. Ezekből csak meríteni kell, azaz ebből az erőforrásból sok olyan feladatot kis munkaráfordítással meg lehet oldani, amelyek kidolgozásához egyébként laboratóriumi kísérletekre, hosszas üzemi próbákra lenne szükség.

Igy kapcsolódik tehát a második ötéves népgazdasági terv eredményes és gazdaságos végrehajtása a könyvtár és a műszaki dokumentáció munkájával és az általa nyújtható segítséggel. Ezért amikor most a továbbiakban a műszaki termelési könyvtári és dokumentációs hálózat konkrét teendőit kívánjuk elemezni, kapcsolatban a második ötéves népgazdasági tervvel, elemzésünk központjába ezt a szerves kapcsolatot helyezzük, és a kérdéseket és feladatokat csak abból a szempontból exponáljuk, mennyiben járulnak hozzá a legfontosabb teendő: az MSZMP VII. kongresszusán irányelvekben meghatározott gazdasági tervek legsikeresebb végrehajtásához.

- 3.1 Ahhoz azonban, hogy a termelési könyvtári hálózat széles körben teljesíthesse az ipari termelés színvonala és eredményessége előmozdítása terén reá háruló ezt a legfontosabb feladatkört, előfeltételként bizonyos szervezeti, ill. szervezési intézkedések is szükségessé válnak. A könyvtárügy 1960 júniusában kiadott irányelvei abból indulnak ki, hogy az azokban részletezett teendők szervesen ráépíthetők a már kialakított könyvtári hálózatokra. E téren sajnos korántsem ennyire megnyugtató a helyzet, még az aránylag jobban kiépült műszaki termelési könyvtárhálózatban sem. Elsősorban is igen jelentős vállalati szektorban a könyvtárügy még teljességgel kiépítetlen. A Központi Statisztikai Hivatal 1958. évi /legutóbbi/ Évkönyve szerint az állami ipar, az építőiparok és a közlekedés területén összesen 1794 vállalat működik mintegy 7000 telephellyel. Ezzel szemben a műszaki könyvtárhálózat 1959. dec. 31-i legutóbbi statisztikai felmérése szerint^{8/} könyvtár csak 903 vállalatban áll fenn, tehát az érdekelt szakterületnek a vállalatok száma szerint számított mintegy a felében /igaz ugyan, hogy a munkásletszámot és a termelési volument tekintve lényegesen kedvezőbb a helyzet, mert a nagyvállalatok a 903-as hányadban képviselve vannak/. Másrészt viszont a kiépült könyvtári hálózaton belül is jelentősebb könyvtári munka főleg abban a 139 könyvtárban folyik /16 %/, amelyekben függetlenített könyvtáros dolgozik, továbbá megközelítően jó eredménnyel még abban a mintegy 170-180 könyvtárban /további 20 %/, amelynek számottevőbb állománya nem függetlenített könyvtárossal is kellő hatékonysággal rendelkezésre áll. Végül mintegy 60 % azoknak a vállalati műszaki könyvtáraknak az aránya, amelyek állománya 1000 kötet alatt van, folyóirataik és egyéb állományuk is alig van, s amelyek így csak "szekrény"-könyvtárak. Kétségtelen ezért, hogy a műszaki termelési könyvtári hálózatra még igen jelentős szervezési, könyvtáralapítási és fejlesztési feladatok hárulnak, ha azt akarjuk, hogy a könyvtárak az ipari vállalatok széles körében kellő állománnyal és szervezettséggel a termelés szolgálatára álljanak. Ilyen körülmények között alig is beszélhetünk a kisipari termelészövetkezetek könyvtári alapjainak teljes hiányáról, pedig ez a szektor is mintegy 1300 vállalatot képvisel, sok esetben olyan szakterületeken, ahol a technikai fejlődés világviszonylatban igen nagy foku /pl. műanyagfeldolgozó KTSz-ek/.

^{8/} V8. Szabolcska Ferenc: A magyar műszaki könyvtárak munkája és jövő feladatai. Az Országos Műszaki Könyvtár Évkönyve 1959. Bp. 1960. p. 51-102.

- 3.2 Nem megnyugtató az üzemi műszaki könyvtárak ellátottsága s a képzett könyvtárosi személyzettel sem. A főhivatású képzett könyvtárosok köre fokozatos kiterjesztésre szorul; a 2000 kötetes állományra szakképzett függetlenített könyvtáros alkalmazásának nemcsak lehetőségét, hanem kötelező beállítását lenne célszerű megvalósítani. Ezenfelül rendszeresen gondoskodni kell a szakképzett üzemi könyvtárosok továbbképzéséről, hogy naprakész ismeretekkel legyenek ellátva, főleg a könyvtári és dokumentációs tájékoztató munka újabb fejleményeiről és korszerű lehetőségeiről. Ugyanez vonatkozik az üzemi szakkönyvtárakban vagy a vállalatok dokumentációs, szabvány- vagy hasonló célú csoportjaiban foglalkoztatott dokumentalistákra is, azzal a kiegészítéssel mindenestre, hogy ezen a területen még a dokumentációs képzés és képzés hiánya ma hiányzó rendszerének megteremtéséről is gondoskodni kell.
- 3.3 Általában messzemenően jobb elhelyezési körülményeket kell biztosítani az üzemi könyvtárak részére, mert még aránylag számottevő könyvtári és dokumentációs munkát ellátó könyvtárak is szembeszökő helyhiánnyal és a munka fejlődését gátló elhelyezési nehézségekkel küzdenek, nem is beszélve a megfelelő olvasóhelyiségek szinte általános hiányáról /külön olvasóterme csak 39 üzemi könyvtárnak, azaz a hálózathoz tartozó könyvtárak csak alig több mint 4 %-ának van!/.
- 3.4 A műszaki termelési könyvtári hálózat alközpontjait többségének szervezete megerősítésre szorul, mert ezek mai, néhány főnyi létszámukkal csak nevükben alközpontok, de nem vagy alig vállalkozhatnak arra, hogy a tőlük jogszabályokban megkívánt feladatokat megfelelően elláthassák.
- 3.5 Az alközpontok kiépítése mellett egyes elhatárolt differenciált szakterületeken felmerült a szüksége iparági csoportok kialakításának is, minthogy az ilyen szakterületek szakkönyvtári és tájékoztatói feladatait iparági csoportokra tagolva és azokon belül egy-egy irányító könyvtár kijelölésével lehet csak ésszerűen és gazdaságosan ellátni.
- 3.6 A szervezési teendők között utolsónak, bár korántsem utolsó sorban kíván megemlíteni a dokumentációs hálózat kiépítésének elodáztatatlanságát. Szépitő jóakarattal sokan hajlamosak a dokumentációs hálózatot egynek tekinteni a szakkönyvtári hálózattal, s minthogy utóbbi alapjaiban megvan, a helyzetet úgy tekinteni, mintha ezzel a dokumentációs hálózattal is kiépült volna. Valójában azonban a dokumentációs tevékenység a műszaki termelési területen sem korlátozódik kizárólag könyvtárakra, hanem azokon kívül is jelentkezik. Ilyen módon pedig rendezetlen területek, át nem fogott, sőt át sem tekintett fehér foltok színezik a "hálózat" területét. Még sok vállalat keretein belül sem folyik koordináltan a könyvtári és a dokumentációs tevékenység, nem beszélve a középfoku szervezeti egységek /alközpontok/ területein, sőt országos szinten fennálló rendezetlen kérdések tömegéről. De szervezetlenség és abból folyó gazdaságtalan működés tapasztalható a műszaki termelési könyvtárhálózaton kívül eső műszaki területekkel kapcsolatban is /a műszaki felsőoktatási és az akadémiai könyv-

tári hálózatokra gondolunk/, éspedig a jövőre nézve annál inkább erősödő mértékben, minél inkább kiépül ezeken a területeken is a könyvtárügyi irányelvekben is programba vett és 1. alatt idézett dokumentációs feltáró és közreadó tevékenység.

4. Az előzőekben előadott szervezeti intézkedésekkel meg lehet teremteni a hiánytalan alapot a műszaki termelési könyvtárak széles körben kifejtett könyvtári tájékoztató és dokumentációs munkájához. Ennek a munkának továbbfejlesztése természetesen nem feltételezi minden vonatkozásban az előbbieket sine qua non-ként való megvalósítását, mert fejlesztésre a mai szűkebb területen megvan a lehetőség ma is. De optimális eredmények, főleg a dokumentáció területén megítélésünk szerint kétségtelenül az előadott szervezeti rendszabályok mielőbbi, illetve fokozatos keresztülvitelét igénylik. Lássuk ezek nyomán, mik a műszaki termelési könyvtárak érdemi fejlesztési feladatai a részletekben, tekintettel a 3. alatt kifejtett elvi fõszempontokra.
- 4.1 Az eddigiekből első fejlődési feladatként nyilvánvalóan a tájékoztatói munka előtérbe helyezése következik. A műszaki vállalati és intézeti /kutató- és tervezőintézeti/ könyvtáraknak tájékoztató, információs könyvtárakká kell a második ötéves népgazdasági terv végrehajtása során fejlődniök, hogy eleget tehessenek a műszaki-gazdasági termelési tervfeladatok támogatásának mint a műszaki könyvtárügy főfeladatának. A műszaki üzemi könyvtáraknak a népgazdasági terv leghatékonyabb támogatása érdekében előtérbe kell helyezniök a vonatkozó termelési feladatok informatív támogatását a szakirodalom bőségesen rendelkezésre álló erőforrásából.
- 4.2 Az előbbi főfeladat megfelelő ellátása érdekében a műszaki könyvtáraknak elsősorban a vállalat, a kutató- vagy tervezőintézet együttes munkája felé kell fordulniök, az anyaintézmény termelési, tervezési vagy kutatási tervfeladatait kell szolgálniök, és ilyen irányú igényeit kell kielégíteniök. Ha nagyobb állományuk és megfelelő személyi és dologi lehetőségük van, természetesen a termelési kultúra egyedi igényeinek kiszolgálásában is fejlődésre kell törekedniök, de fő és első címzettjüknek, az első számú olvasónak a vállalatot, az intézetet kell tekinteniök.
- 4.3 Minthogy azonban egy ilyenfajta irányváltás eredménnyel csak akkor járhat, ha a címzett, tehát a vállalat, az intézet vezetősége készséggel fogadja, és maga is igényli könyvtári szolgáltatait, meg kell nyerni - ahol ez még hiányzik - a párt- és társadalmi szervek segítségével is a vállalat vezetőségének elkötelezettségét. Tudatosítani kell - miként az a Szovjetunió és sok fejlett népi demokratikus ország gyakorlatában már kialakult -, hogy a könyvtárügy és különösen a szakirodalmi dokumentáció ügye a vezetés közvetlen ügye és feladata, nempedig a vezetés érdeklődésétől peremterületekre szakadt súlytalan mellékkérdés.
- 4.4 Oda kell hatni, hogy a vezetőség megnyerése ne csak a könyvtár iránt tanusított több érdeklődésben vagy jóakarásban mutakozzék meg, hanem főleg abban, hogy a vezetőségnek a termelést, tervezést, kutatást illető minden jelentékenyebb, új utakat, megoldásokat kereső döntése

a szakirodalom konzultálását igényelje. Ne következzen be semmiféle lényegesebb technológiai, termelészervezési, gyártmányfejlesztési intézkedés anélkül, hogy a könyvtár, illetve a helyi dokumentáció ne kutató fel, és ne helyezné a vezetőség asztalára az ezekre vonatkozó szakirodalmi eredményeket. Valójában csak 1-2 sikeres szakirodalmi feltárást kell a könyvtárnak produkálnia, hogy a vállalatvezetés a vállalat hasznából maga is felmérje, mennyi költséget, fáradságot lehet megkimélni, tapogatózások helyett avatottan a helyes utra rátalálni a szakirodalom használatából, utmutatásából.

- 4.5 Abból a célból, hogy az előzőekben vállalt feladatának a könyvtár lelkiismerettel is /nemcsak szóval, de tettel/ eleget tudjon tenni, fel kell vértéznie magát a számbajövő korszerű szakirodalommal. A szakirodalom ma már nemcsak könyvekben és folyóiratokban ölt testet, hanem egyéb differenciált műfajokban is jelentkezik, amelyeknek gyakorlati súlya és jelentősége egyre jelentékenyebbé válik. Ennek megfelelően az üzemi műszaki könyvtáraknak sokkal nagyobb mértékben, mint eddig, állománygyarapításukban ki kell terjedniük szabadalmak, szabványok, prospektusok, gépleírások, árjegyzékek, nemkülönbön a hasonló profilu nagyobb külföldi vállalatok üzemi szaklapjainak beszerzésére, a kutató és tervező intézeti könyvtáraknak pedig mindent el kell követniük külföldi kutatási jelentések, kongresszusi beszámolók beszerzése érdekében.
- 4.6 Az állománygyarapításnak emellett, hogy a fenti korszerű speciális műfajokra kell tekintenie, mind ezekben, mind a klasszikus állományi műfajokban /könyvek, folyóiratok/, érdemben /tartalmilag/ az üzemi, intézeti tervfeladatainak és termelési /kutatási/ profiljának megfelelő szakirodalmi anyag beszerzésére kell irányulnia. Alapelvnek kell tekinteni, hogy csak olyan szakirodalmi anyagot szabad és kell beszerezni, ami tartalmilag a vállalati /intézeti/ profil körébe esik, és ennek megfelelően mellesz kell az olyan szakirodalmi anyagot, aminek ezzel nincs közelebbi kapcsolata, még akkor is, ha pl. - mint egyes folyóiratoknál - előzményekkel, hagyományokkal kell emiatt szakítani.
- 4.7 Az állománygyarapításban végül - ahol ennek lehetőségei gyakorlatilag már megvannak - a központi koordinálással kell eljárni. A sajátos, speciális szakirodalmat pedig akár iparági csoportok kialakításával, akár kijelölt egyes szakkönyvtárak útján ésszerű a lehető teljességgel beszerezni és specializáltan feltárva terjeszteni.
- 4.8 A vállalati /intézeti/ profilnak megfelelő és korszerű műfajokban is jelentkező szakirodalomnak természetesen csak akkor van meg a forrása, és a könyvtár tájékoztató feladatát csak akkor teljesítheti, ha az egyes szakirodalmi tételeket nemcsak állományába veszi, és címléírással katalógusokba rendszerezi, hanem ha emellett a könyvtári tájékoztató feladatok, ill. - ahol erre mód van, - dokumentációs feldolgozó módszerekkel tartalmilag folyamatosan feltárja, és a feltárási eredményeit a vállalati /intézeti/ tervfeladatok és problematika szerint bontva a vállalati /intézeti/ vezetés részére rendszeresen rendelkezésre bocsátja. Emellett természetesen gondoskodnia kell a könyvtárnak arról

is, hogy a feltárt szakirodalmi anyag visszamenőleges szakirodalmi kutatásra alkalmas módon folyamatosan és naprakészen rendelkezésre álljon.

4.9 A tájékoztató könyvtár a célul kitűzött magasabbrendű feladatait saját állományával általában sehol és semmilyen szakterületen nem képes hiven ellátni, ehhez állományfeletti kité-
kintésre is szükség van. A szakirodalomnak állományon kívüli áttekintését teszi lehetővé a szekunder szakirodalom, a dokumentációs szakirodalmi feltáró és közreadó tevékenysége. Ezért a szakkönyvtár-
nak a legkiterjedtebb körületekintéssel és gondnal kell folyamatosan beszereznie a hazai /szükség esetén a külföldi/ dokumenta-
tációs kiadványait, és igénybe venni szolgálatát a társait. A szakterületi referáló folyóiratok mellett figye-
lembe jön az OMK figyelőkarton-szolgálatának és különösen a témafi-
gyelőszolgálatnak specializált anyaga, valamint a közvetlen tájékoz-
tatást nyújtó új típusú dokumentációs szolgáltatások, mint a "Műsza-
ki-Gazdasági Tájékoztató a külföldi szakirodalomból", a különféle
"Témadokumentációs kiadványok" és az 1961-től egyes szakterületeken
/pl. műanyagipar, forgácsmentes alakítás/ kiadásra kerülő, "Műszaki
Információ" c. havi dokumentációs füzetek. A dokumentáció referáló
szolgálatai útján közreadott szakirodalmi anyagot a könyvtár ott,
ahol saját időszaki tájékoztató kiadványt adnak ki, válogatva ebben
közölheti ésszerűen. Ahol azonban ilyen belső tájékoztató kiadvány
nem kerül kiadásra, mint a legtöbb helyen, ott a könyvtár nem érheti
be, sőt egyenesen vét tájékoztatási feladatai ellen, ha a dokumenta-
ciós kiadványokat egyszerűen csak könyvtári anyagként veszi állomány-
ba, és a könyvvállványaira süllyeszti. Ilyenkor a dokumenta-
ciós szolgálati tevékenységeket /a teljes tájékoztatást
nyújtó kiadványokat pedig minden esetben/ olyan példány-
számban kell az egyes osztályok ré-
szére is fogyasztóeszként beszerezte-
ni és egyenesen oda irányítani, amennyi elégséges és szükséges az
érdekeltek tájékoztatási igényeinek közvetlen és folyamatos, gyors
kielégítésére.

5. A termelési műszaki könyvtáraknak amellet, hogy könyvtári tevékeny-
ségük központjába az ötéves népgazdasági terv szakirodalommal való
támogatása érdekében a tájékoztatási tevékenységet kell az eddigiek-
ben előadottak szerint és módon állítaniok, ezt a központi feladatu-
kat dokumentációs tevékenységgel még el-
mélyültebben szolgálhatják. Már könyvtári tevékenységük során részt
kell vállalniok a dokumentációs munkából - miként azt éppen előbb,
4.9 alatt áttekintettük - a központi és alközponti dokumentációs ki-
adványok és szolgáltatások terjesztésében, az érdekeltekhez való
széleskörű eljuttatásában. Ez azonban csak közvetítő,
passzív dokumentációs közreműködés, éppen úgy,
mint pl. a vállalat /intézet/ irodalomkutatási igényeinek az illeté-
kes dokumentációs intézményekhez való közvetítése.

5.1 Ezen a passzív dokumentációs munkán felül a vállalati /intézeti/
könyvtár megfelelő szervezet és személyzeti állomány esetén a k-
tív, saját maga által végzett dokumentációs fel-
táró és a vállalat /intézet/ keretében köz-
readó tevékenységet is fejthet ki. Ez idő szerint mintegy

70 nagyobb vállalati, ill. kutató- és tervezőintézeti szakkönyvtárban folyik ilyen értelmű dokumentációs tevékenység. Ennek során a könyvtárba járó kül- és belföldi folyóiratok és egyéb primer kiadványok tartalmát tárják fel, illetve a feltárással kiválogatott anyag címfordítását készítik el, és adják közre különféle elnevezésű vállalati dokumentációs időszak kiadványokban. A műszaki termelési könyvtárhálózatban 1959-ben összesen 31 ezer referátum és 99 ezer címfordítás készült.

Ezeknek tetemes része természetesen vállalati viszonylatban egymás között, de méginkább a hálózati központ dokumentációs feltáró és közreadó tevékenységével egybevetve, párhuzamos, sőt kisebb mértékben többszörös párhuzamosságot jelent. Ennek ellenére az a véleményünk, hogy ez a párhuzamosság az egyes vállalatok körében nem aggályos, és ellensúlyozódik azáltal, hogy a közreadás rendszerint igen rövid átfutási idő alatt valósulhat meg. A vállalati /intézeti/ dokumentációs kiadványok jórésze anyagának túlnyomó részében 1-2 hónapos eredetű primer közleményekről tud beszámolót adni éppen a volumen kisebb terjedelme és a házilag megvalósított gyors és nem nagyigényű többszörözési eljárás használatával. Indokolatlan, és aggályossá válik azonban ez a házilag ellátott dokumentáció akkor, ha bő, elemző referátumok készítése folytán vagy más okokból a vállalati dokumentáció nem képes megvalósítani legfőbb feladatát: a gyors-tájékoztatást, és maga is olyan átfutási időket számol, mint a nagy anyagot összegyűjtő központi dokumentációs időszak kiadványok.

Még inkább kifogás alá esik, és az ilyen irányú "fejlődés" megengedhetetlené válik akkor, ha a vállalati /intézeti/ dokumentáció nem éri be kiadványainak kapun belüli közreadásával, hanem azokat az iparág egyéb vállalatai között vagy még szélesebb körben is terjesztetni törekszik. Ilyenkor ui. párhuzamosság következik be nemcsak a feltáró, de a többszöröző munkában is, indokolatlan papírfelhasználás keletkezik, sőt az ilyen terjesztés érdekében is zavarokat idéz elő, mert az érdekeltek ugyanarról az anyagról több helyről is kapnak dokumentációs híradást, és ez a többszörösség végül is kedvüket veszi valamennyi dokumentációs kiadvány figyelemmel kísérésétől. Különösen aggasztóvá válna az ilyen helytelen gyakorlat akkor, ha egy iparágon belül - rendszerint presztizs-okokból - egyre-másra újabb és újabb vállalati dokumentációs szervek törekednének kiadványaik vállalatukon kívüli terjesztésére, mert ilyen esetben végül a párhuzamos dokumentációs közreadás szinte trópusi elburjánzásával találkozánk.

Az előbb mondottakból viszont okszerűen következik az a felismerés, hogy iparági csoporton belül a kijelölt vezető könyvtár, illetve dokumentációs szervezet egyedüli dokumentációs feltáró és közreadó tevékenysége a csoport vállalataira nézve, nem veti fel az előbb ismertetett aggályokat, és ezért ilyen irányú tevékenysége nem eshetik korlátozás alá. Természetesen ilyenkor is szükség van a hálózati központ, illetve az illetékes alközpont dokumentációs tevékenységével való egyeztetésre, mert az utóbbiak dokumentációs kiadványaival való teljes párhuzamosság esetén az iparági dokumentációnak sem lehet meg a megokoltsága.

A gyakorlatban azonban rendszerint nem ez a helyzet, mert az ipar-
ági vezető szakkönyvtár, illetve dokumentációs szervezet o l y a n
m e n n y i s é g ű s p e c i á l i s p r i m e r s z a k i r o -
d a l m a t találhat saját munkaköre részére, amelynek feltárásával
és közreadásával a párhuzamosságot nem idézi fel.

- 5.2 A vállalati /intézeti/ szintű dokumentáció ésszerűbb, fejlettebb
vitelére ad lehetőséget a v á l l a l a t o n b e l ű l s z e r -
v e z e t t d o k u m e n t á c i ó s / i n f o r m á c i ó s / i r o d a .
Ez a szervezeti forma egyesíteni képes mindazoknak a vállalati szer-
veknek a munkásságát, amelyeknek dokumentációs jellegű feladatkörük
van, és amelyek ilyen egyesített szervezet hiányában ma a vállalat
belül egymástól függetlenül, olykor egymás munkájáról sem tudva fej-
tik ki tevékenységüket /az üzemi szakkönyvtáron felül az azzal szer-
ves kapcsolatban nem álló dokumentációs osztály vagy részleg, a szab-
ványügyi, ujtási, találmányi csoport, a KGST-anyagok közvetítésével
foglalkozó részleg stb./. Ezeknek a különféle célu, de lényegileg
dokumentációs szervezetnek munkáját - ahol ilyenek vannak, tehát nagy-
vállalatokban - célszerű a dokumentációs iroda keretében egyesíteni.

Az egyesítés az egybefogás, összehangolás egyszerűsítő előnye in fe-
lül főleg azzal a kedvező hatással jár, hogy a dokumentációs szerv
kötelékébe ilyen módon n a g y o b b s z á m m a l kerülnek be
m ű s z a k i k é p e s i t é s ű s z a k e m b e r e k /m é r n ö -
k ö k , t e c h n i k u s o k / , akiknek jelenléte a vállalat profiljához jobban
kapcsolódó, tervfeladatait hatékonyabban kiszolgáló operatív dokumen-
tációs munka vitelére már önmagában is nagyobb biztosítékot ad.
Emellett ilyenkor a dolog természetéből folyóan a d o k u m e n -
t á c i ó i g é n y e i , szempontjai n a g y o b b m é r t é k b e n
k e r ű l n e k e l ő t é r b e , mint a szakkönyvtári szervezet
keretében, és maga a v á l l a l a t i s k i t e r j e d t e b b
é r d e k l ő d é s s e l fordul, jobban igénybe veszi a dokumentá-
ció nyújtotta lehetőségeket és annak közreműködését a vállalati mű-
szaki fejlesztés és a műszaki-gazdasági feladatok sikerre vitelében.
Az ilyen irányú szervezeti forma kiépítése a nehézipari nagyvállala-
tok körében fokozatos megvalósítással napjainkban napirendre került
/a Csepel Vas- és Fémműveknél már eredményesen működésbe is lépett
az első vállalati dokumentációs iroda/, és ezt a fejlődést éppen a
népgazdasági tervek végrehajtásának korszerű dokumentációs eszközök-
kel való előmozdítására tekintettel csak üdvözölni és támogatni le-
het.

- 5.3 A műszaki termelési hálózatban folyó dokumentációs tevékenység éssze-
rű kialakítása érdekében végezetül elengedhetetlen néhány szó a h á -
l ó z a t i k ö z p o n t é s a z a l k ö z p o n t o k d o -
k u m e n t á c i ó s m u n k á j á n a k ö s s z e h a n g o l á -
s á r ó l is. Az alközpontok /különösen a vállalati formában műkö-
dők/ helyesen egyre inkább előtérbe helyezik a szakirodalom dokumen-
tációs feltárását, és így azok, amelyek már kiterjedtebb ilyen irá-
nyú tevékenységet fejtenek ki, valójában inkább dokumentációs, mint
szakkönyvtári hálózati alközpontok igényével és feladataival foly-
tatják munkájukat. A dokumentációs hálózati szervezet viszont - mi-
ként 3.6 alatt kifejtettük - mindeztideig még nem jött létre, és ez
a hiány erősen érezteti a hatását a dokumentációs feltáró és közre-
adó tevékenység összehangolásának fogyatékosságaiban. A hálózati

központ és az alközpontok dokumentációs tevékenységéből eredő párhuzamos munkák elhárításáról ugyan a 135.333/1958. M.M. sz. irányelvek a részletekbe menően intézkedtek, minthogy azonban ezek nem jogszabályi /azaz kötelező/, hanem elnevezésük szerint is irányelvek /ajánlások/ formájában kerültek kiadásra, hatásuk sok esetben nem vagy alig érvényesült.

E visszaszággal szemben viszont öröndetes tényként állapitható meg, hogy a KGM Műszaki Információs és Fordító Vállalat többéves gyakorlat tapasztalatai nyomán a párhuzamos tartalmu dokumentációs időszak kiadványok elhárítására az OMK-val közösen tett javaslatot a KGM-hez a Gépészet o. Műszaki Lapszemle kettős terjedelemben való kiadása feltételeinek biztosítására /és ugyanakkor az alközpont által kiadott Kohó- és Gépipari Szakirodalmi Tájékoztató megszüntetésére/ olyan megoldásban, hogy az alközpont a vonatkozó hálózati központ referáló folyóirat szerkesztését és kiadását az OMK-val együtt látja el. Előreláthatóan ez év derekától kezdődően - tehát amint a szükséges feltételek adva lesznek - a legnagyobb ipari tárca alközponti területén az eddigi, részben párhuzamos dokumentációs tevékenység felszámolásával, a fejlődés az ésszerűség szempontjainak önkéntes érvényesülésével a helyes irányba terelődik.

Addig is, amíg a dokumentáció ügye országos rendeleti szabályozással rendezést nem nyer, remény van továbbá arra, hogy a Művelődésügyi Minisztérium által életrehozni szándékolta ORSZÁGOS DOKUMENTÁCIÓS TANÁCS javaslataival, illetve központi intézkedéseivel a műszaki dokumentáció feladatköreinek és munkájának egybehangolása terén is kedvező hatással lesz.

6. A műszaki termelési könyvtárak és a dokumentáció feladatairól a fentiekben előadottak nyilvánvalóvá teszik, hogy - miként Balázs Sándor az előadást követő vitában találóan megállapította - a második ötéves népgazdasági terv során üzemi könyvtáraink működésében új szakasznak kell megnyílnia. A vállalati és intézeti műszaki könyvtárak az elmúlt 10-12 esztendő alatt elért, főleg mennyiségi fejlődését most új szemlélettel, új hozzáállással kell kiegészíteni, aminek központjában a vállalati, intézeti műszaki-gazdasági tervfeladatok szakirodalommal való rendszeres ellátásának, támogatásának kell állnia. Ez kétségtelenül több munkát, sokkal nagyobb körültekintést, szakértelmet és ügybuzgalmat kíván meg üzemi könyvtárosainktól és dokumentalistáinktól, mint eddig. Több és jobb munkájukért azonban kárpótolni fogja őket a vállalati népgazdasági tervek végrehajtásában való részesedésükből folyó növekvő szerepük - és munkájuk lemérhető eredményei nyomán nyilván a vállalatban kivívott nagyobb megbecsülésük is.

dr.Polzovics Iván

- - - -

Polzovics, I.: Aufgaben der Fachbibliotheken und der Dokumentation im zweiten Fünfjahrplan der ungarischen Volkswirtschaft.

Die in dem zweiten Fünfjahrplan für die Zeitperiode 1961-65. zu befolgenden und sich auf die Gesamtheit der Bibliotheken erstreckenden Richtlinien wurden in 9 Kapiteln und 86 Abschnitten, mit insgesamt 120 Punkten bereits im Juni 1960. bekanntgegeben. Den Bibliothekaren des Bibliotheksnetzes der technischen Fachbibliotheken - die insgesamt 903 Betriebsbibliotheken umfassen - wurden die bevorstehenden Perspektivaufgaben dieses Planabschnittes in einem gelegentlich einer Tagung abgehaltenen Vortrag dargelegt, dessen kurzgefassten Inhalt nun dieser Aufsatz enthält.

Als Ausgangspunkt dienten die in den Richtlinien festgesetzten Hauptaufgaben, welche den besonderen Eigenheiten der technischen Betriebsbibliotheken entsprechend konkretisiert und ergänzt wurden. Die technische Bibliothek ist eine wissenschaftliche Fachbibliothek, in vielen Fällen auch ein Mittel zur Popularisierung der Technik, jedoch vor allem ist sie die wichtigste Quelle der wissenschaftlichen Forschung und der technischen Entwicklung der Produktion. Hieraus ergibt sich die besondere Wertordnung der Benutzer der technischen Fachbibliothek und der Dokumentation. Die Hauptaufgabe besteht nicht nur darin die einzelnen Leser, sondern den ganzen Betrieb kollektiv zu bedienen. Die technische Betriebsbibliothek erfüllt ihre Aufgabe nur dann einwandfrei, wenn sie ihr Augenmerk auf die im Volkswirtschaftsplan des betreffenden Betriebes enthaltenen Produktionsziele richtet und für diese zu erfüllende Produktionsziele Fachliteratur beschafft und zur Verfügung stellt. Diese Rolle der Betriebsbibliothek tritt umsomehr in den Vordergrund, als der zweite Fünfjahrplan eine neue Betrachtungsweise fordert, u.z. mit allen zur Verfügung stehenden Mitteln und auf Grund wirtschaftlicher Kennziffern das technische Niveau und die Arbeitsproduktivität zu erhöhen, die Produktionskapazitäten voll auszunützen, die Modernisierung des Produktionsverlaufes durchzuführen usw. Die wirksamste Quelle zur Erfüllung dieser Planaufgaben ist die fortlaufende Darbietung und Benutzung der ausländischen Fachliteratur. Die Betriebsbibliotheken könnten hierzu entsprechend beitragen, wenn - gemäß des im Mittelpunkt dieses Aufsatzes stehenden Vorschlages - diese Bibliotheken im Laufe des zweiten Fünfjahrplanes zu sogenannten Informationsbibliotheken entwickelt werden würden. Die zur Durchführung dieses Vorschlages notwendigen Voraussetzungen und Anforderungen - auch im Bezug auf die Dokumentations-tätigkeit - werden in dem Artikel in 18 Punkten eingehendst behandelt.

- - - -